

MENTALITĂȚI ȘI PERCEPȚII POLITICE REFLECTATE ÎN POEZII, CÂNTECE ȘI PAMFLETE ALE SAȘILOR ARDELENI ÎN PERIOADA 1849-1860

Loránd Mádly

Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca

Dacă vorbim despre reflectarea unor mentalități în viața cotidiană - în cazul nostru fiind vorba de sașii ardeleni în deceniul neoabsolutist - nu putem trece cu vederea numărul semnificativ de poezii, cântece, pamflete sau pur și simplu unele note marginale ale contemporanilor privitor la anumite aspecte ale vieții politice. Aceste creații literare, am putea spune, nu ne-au parvenit până acum în mod sistematic, dat fiind mai ales faptul că nu erau în acord cu politica oficială și cu vederile acesteia, ba mai mult, o criticau în cele mai multe cazuri. Răspândirea lor s-a făcut pe cale orală; multe au fost consemnate în acte private și în corespondență, altele au fost date publicității după căderea regimului neoabsolutist, de exemplu prin revista „Siebenbürger Quartalschrift” care, începând din anul 1860, va publica numeroase astfel de creații. Unele dintre acestea au putut fi însă tipărite beneficiind și de relativa libertate a presei, mai ales a celei săsești, până la finele anului 1851, apoi până în anul următor, când prin apariția noii legi asupra cenzurii, astfel de referiri au dispărut cu totul. Deci, astăzi avem doar o imagine construită din elemente disparate, dar cu ajutorul cărora nu este foarte greu să reconstituim ansamblul, cu alte cuvinte caracterele generale ale mentalităților politice care se reflectă în ele.

Lumea intelectualității săsești în deceniul neoabsolutist. Structură și concepții politice

Înainte de toate, trebuie relevat faptul că primul eșalon în cadrul elitelor politice din rândurile sașilor ardeleni era reprezentat de intelectualitate, fie ea laică sau ecleziastică; aceștia erau de fapt purtătorii concepțiilor politice, împărtășite și de către mase, concepții pe care încercau să le pună în aplicare în cadrul activităților lor. Așa cum „pe plan central” existau intelectuali care au marcat viața politică - și aici putem aminti un G. D. Teutsch, J. Rannicher sau J. A. Zimmermann - și pe plan local fiecare comunitate își avea figurile centrale - profesori, preoți, notari sau funcționari - care activau ca veritabili creatori de

opinie, dar și ca mediatori între comunitățile în care trăiau și forurile centrale. Privitor la pregătirea intelectualității, trebuie neapărat amintită și specifică împletire între funcția de preot și cea de profesor: pentru ca un candidat să poată ocupa o funcție preoțească se cerea o anume vechime în domeniul învățământului. Pe scurt, fiecare preot evanghelic trebuia să fi fost o vreme învățător sau profesor, fapt care, pe lângă consolidarea pregătirii sale, asigura în mod intrinsec și împletirea funcțiilor laice cu cele ecleziastice, fapt care exista și la nivelele superioare ale Bisericii evanghelice; de exemplu Consistoriul superior era alcătuit din membri laici și clerici. Față de vremurile trecute, acum rolul în societate al profesorilor va crește considerabil. Dacă până atunci aceștia nu puteau deveni membri ai reprezentanțelor locale, în deceniul neoabsolutist vor participa intens la viața publică, mai ales în probleme locale, continuându-și această activitate și după schimbarea catedrei cu altarul¹. Atât profesorii, cât și preoții se puteau însă lăuda cu o pregătire temeinică, foarte des desăvârșită prin studii în străinătate, mai ales în lumea germană. Prin prisma pregătirii universitare, în anii '50, universitățile de la Tübingen și Jena au fost frecventate cu precădere; aici, studenții au putut lua legătura cu teologia istorică, o materie care le permitea să vadă evoluțiile stărilor de lucruri din cadrul Bisericii dintr-o perspectivă istorică, dar și cu raționalismul, considerat de către unii ca fiind „mama protestantismului”².

Încercând analiza coordonatelor generale ale concepțiilor dominante la intelectualitatea săsească, trebuie insistat în primul rând asupra mitului germanității, unul dintre componentele fundamentale ale mentalităților colective în această perioadă, aspect omniprezent și intens în creațiile intelectuale ale perioadei. Această concepție asupra germanității sașilor ardeleni era cu atât mai actuală, cu cât la începutul anilor '50 ai secolului al XIX-lea asistăm la lupta pentru autonomia Sachsenland-ului, tendință politică ce se manifestă pe un puternic fundal al complexului „cetății asediate”. Aici un loc important este deținut de rolul privilegiilor străvechi pentru apărarea sașilor contra „inundării elementelor străine”³. Astfel, elementul care trebuie relevat, și care apare în mai toate creațiile poetice, este puternicul accent pus pe germanitatea sașilor ardeleni. Aceasta a fost elogiată în toate felurile posibile, ceea ce duce imediat la conștientizarea importanței pe care ea a deținut-o în complexul imaginii despre sine a sașilor transilvăneni. Această conștiință puternică a propriei origini, bază a percepției valorii de sine, este prezentă în toate enclavele de tip etnic, așadar și în grupul etnic analizat în cazul nostru. Percepțiile specifice sau, mai precis, dozarea lor caracteristică ne arată că și în cazul de față avem de-a face cu conștiința unei insule de germanitate, tocmai acest ultim atribut fiind înțeles ca fundamentul existenței grupului. Pe de altă parte, elementele stilistice folosite în creațiile ce vor fi

¹ Fr. Teutsch, *Geschichte der Evangelischen Kirche in Siebenbürgen*, vol. II., Sibiu, 1922, p. 374.

² *Ibidem*, p. 418.

³ Fr. Teutsch, *G. D. Teutsch, Geschichte seines Lebens*, Sibiu, 1909, p. 90.

prezentate mai departe conțin toate elementele unei percepții romantice asupra ideilor de națiune și germanitate.

Un alt aspect important în cadrul definirii imaginii de sine este ecuația germanitate-protestantism, arhi-prezentă în rândurile sașilor ardeleni, dar și în lumea germană în general. Protestantismul, am putea spune, era al doilea mare element al autodefinitivității sașilor ardeleni, element față de care se manifesta o grijă crescândă, mai ales în condițiile noii ofensive catolice din deceniul neoabsolutist, după Concordat (1855). Un rol important în cadrul grijii amintite l-a jucat și lucrarea *Istoria Reformei*, scrisă de G. D. Teutsch, care a fost privită chiar cu suspiciune de către autorități. Apare deci ca indubitabil faptul că apartenența și atașamentul față de protestantism au avut un rol important în menținerea și apărarea germanității; cu atât mai mult cu cât, în anul 1856, Jakob Rannicher scria în introducerea la proiectul unei constituții bisericești: „Învățătura lutherană a fost și este atât de general răspândită între sași, încât Crezul evanghelic a fost numit în limbajul popular pur și simplu [crezul] săsesc, așa cum originea germană, unită cu credința evanghelică alcătuiesc caracteristica specifică sașilor.”⁴ Și nu în ultimul rând, pentru o națiune cum era cea săsească, care prezenta atâtea disensiuni pe plan intern, credința și Biserica evanghelică au reprezentat un excelent liant.⁵

Printre creațiile literare care urmăreau și scopuri politice, putem enumera și alte lucrări, în afară de poeziile prezentate aici. În primul rând este vorba de *Istoria sașilor ardeleni* scrisă în această perioadă de către G. D. Teutsch, care va deveni, în condițiile binecunoscute ale deceniului neoabsolutist, una dintre cele mai importante lucrări pentru mediul sașilor ardeleni, fiind totodată și prima lucrare de sine stătătoare care trata istoria acestora⁶. Pe lângă prezentarea istoriei, lucrarea avea ca scop și sublinierea importanței conștiinței de sine a sașilor transilvăneni, ca și consolidarea ei, precum și a atașamentului și loialității față de Imperiu, dar și față de Germania. Pe planul mentalităților colective, această lucrare, care s-a bucurat de o mare răspândire pe pământul crăiesc, dar și în întreaga Transilvanie, a avut un rol salutar, mai ales în condițiile în care națiunea săsească a fost desființată ca entitate politică, iar drepturile colective i-au fost limitate la un minimum imaginabil în epocă, fapte puternic resimțite de către fiecare membru al comunității. Mai mult, această lucrare, receptată pozitiv și în Germania, va accentua conștiința istorică a sașilor ardeleni; iată ce scrie despre ea Friedrich Teutsch, fiul autorului, care îi va continua marea operă: „Poporul săsesc a fost întotdeauna unul istoric; iar *Istoria Sașilor* l-a făcut și mai mult. Acesta își vede trecutul în lumina care s-a răspândit asupra sa, judecă evenimentele luate singular și chiar perioade întregi conform propriei imagini.”⁷ În completarea operei lui Teutsch vine *Istoria dreptului săsesc*, lucrare amplă redactată de Friedrich Schuller-Libloy, profesor la Facultatea juridică

⁴ Fr. Teutsch, *Geschichte der Evangelischen Kirche in Siebenbürgen*, vol. II, Sibiu, 1922, p. 413.

⁵ *Ibidem*, p. 420.

⁶ Fr. Teutsch, *G. D. Teutsch...*, p. 125.

⁷ *Ibidem*, p. 126.

din Sibiu, în care autorul aduce în discuție drepturile istorice ale națiunii săsești și importanța acestora. Scrisă în spiritul concepțiilor lui Zimmermann, cartea apelează direct la izvoare și prezintă multe similitudini - ca stil de prezentare și argumentare - cu *Istoria* lui Teutsch⁸. Toate aceste strădanii încununate de succese subliniază constatarea că în mediile culturale săsești asistăm, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, la o veritabilă ascensiune a cercetărilor istorice, mai ales într-un moment în care condițiile interne îndemnau spre reflecția privind propria istorie⁹.

Relativ la crescândul atașament față de Germania, privită tot mai mult ca „patria-mamă” a sașilor ardeleni, trebuie amintit și faptul că, încă în cursul anului 1848, superintendentul Binder a ordonat ca în bisericile evanghelice să se predice alternativ în limba germană și în dialectul săsesc. Până atunci, dialectul reprezenta forma de bază a comunicării și era un element definițiv al etnicității, însă limba germană literară începe să se impună tot mai mult, fiind de asemenea folosită ca element definițiv, de data aceasta în sensul identificării cu Germania. Și într-adevăr, în următoarele decenii, limba germană va înlocui complet dialectul săsesc în biserică și școală. Un alt indiciu al aplecării spre Germania îl reprezintă comemorările festive ale poetului Schiller și a reformatorului Melanchthon, mai ales de la finele deceniului neoabsolutist. În anul 1857 a fost organizată o colecție pentru monumentul dedicat lui Luther la Worms, iar peste trei ani s-a reușit strângerea a 400 fl. pentru monumentul lui Melanchthon din Wittenberg¹⁰. O părere foarte bine documentată susține că tocmai aplecarea față de istorie din anii neoabsolutismului i-a făcut pe sași să conștientizeze legătura lor puternică cu Germania; în sensul atașamentului amintit este adusă ca argument și o scrisoare din anul 1859 a lui Teutsch către Franz Obert, în care se afirmă, între altele: „guvernul german [austriac, n. a.] lasă să se veștejească și să decadă un popor cu o astfel de identitate germană [sașii ardeleni, n. a.], încât acestuia nu-i mai rămâne altceva, decât să se refugieze din cele mai mizerabile relații de stat în *libertatea gândurilor*... Germania își va crea raporturi politice, prin care va fi posibil să toarne curenții spiritului german în țările dunărene și carpatice, și să le transforme într-o nouă Silezie.”¹¹

Dacă admitem că unul dintre primele impulsuri ale slăbirii atașamentului față de Austria și Viena se află încă în tinerețea și experiența Revoluției trăită de G. D. Teutsch - în mod indubitabil unul dintre cele mai influente spirite din perioada neoabsolutistă, a cărui dezamăgire o regăsim și în rândurile *Istoriei* scrise de el chiar în această perioadă, în care „zăgazurile exterioare, care au protejat poporul

⁸ Fr. Teutsch, *Geschichte der Siebenbürger Sachsen*, vol. III, Sibiu, 1910, p. 357.

⁹ *Die Literatur der Siebenbürger Sachsen 1849-1918*, București, 1979, p. 14.

¹⁰ Fr. Teutsch, *Geschichte der Evangelischen Kirche in Siebenbürgen*, p. 420.

¹¹ Irmgard Martius, *Großösterreich und die Siebenbürger Sachsen, 1848-1859*, München, 1957, p. 75.

sășesc, se prăbușesc”¹², atunci trebuie să vedem în „presiunea”, dacă nu șantajul, considerat chiar scandalos de către cercurile puterii, exercitat de către Consistoriul Superior asupra ministeriilor austriece, de a apela la ajutorul fundațiilor protestante din Germania, în cazul în care statul austriac nu va da drumul la toate fondurile prevăzute în Dotația din 1850 pentru susținerea școlilor sășești¹³, o formă deja matură de atașament față de Germania, dar și una de cooperare și comunicare. Și nu în ultimul rând, este lesne de înțeles că dezamăgirile provocate de măsurile luate de regimul neoabsolutist au determinat o deplasare a centrului de greutate a loialității sașilor ardeleni dinspre Austria spre Germania.

În linii mari, putem spune că restricționarea drepturilor cetățenești și a celor colective specifice națiunii sășești a determinat o intensificare a preocupărilor în direcția păstrării și cultivării identității naționale¹⁴. Acest lucru nu este însă specific numai sașilor ardeleni; și românii ori maghiarii din Transilvania treceau prin evoluții asemănătoare, datorită grijii manifestate pentru susținerea culturii specifice. În cazul sașilor însă, creațiile literare apărute în această perioadă, din motive lesne de înțeles, capătă un caracter militant, mai ales în sensul sublinierii ori „dublării” eforturilor ce se făceau pe plan politic. Aceste scrieri, prin intermediul unei anumite permisivități a autorităților vis-à-vis de presa sășească mai ales, au putut fi publicate în ziare, fapt care nu putea decât să le asigure eficacitatea.

În cele ce urmează vom încerca să reliefăm unele aspecte ale concepțiilor și structurilor mentale colective ale sașilor ardeleni, dar și pe cele care apar în creațiile literare scrise despre aceștia. Am ales un eșantion reprezentativ de poezii care au putut fi identificate în cursul cercetărilor de până acum, dintre care o parte sunt inedite, fiind culese de către contemporani și păstrate până astăzi în fonduri de arhivă. Elementul central al analizei îl reprezintă amintirile percepției și structuri mentale prezente în perioada neoabsolutistă, marcată, cum știm, de schimbări radicale și deloc pozitive în viața colectivă a sașilor ardeleni. Cu foarte puține excepții, din cauza cenzurii vigilente, astfel de scrieri nu au putut apărea în deceniul care a urmat Revoluției de la 1848-49, ele fiind însă valorificate în tipărituri ulterioare, între care cel mai semnificativ loc îl ocupă revista „Siebenbürger Quartalschrift”, care va publica în anii liberalismului politic numeroase bucăți de poezie și proză redactate în deceniul care tocmai trecuse. Chiar dacă zelul întru restituirea acestor scrieri literare a fost alimentat de imposibilitatea ca astfel de scrieri să fie publicate în neoabsolutism, trebuie constatată și o anumită rețineră de a se spune prea multe despre un regim care nu a lăsat amintiri colective foarte favorabile sașilor ardeleni, fenomen care se manifestă

¹² Andreas Möckel, *Istoriografie și conștiință istorică la sașii ardeleni, în Transilvania și sașii ardeleni în istoriografie*, Sibiu-Heidelberg, 2001, p. 13. Relevante sunt și ideile lui Teutsch legate de învățământ, exprimate într-un discurs rostit la 2 ianuarie 1851. Vezi Walter König, *Teze privind „revoluția educațională” la sașii ardeleni*, în *ibidem*, p. 115.

¹³ MOL D-3, *Akten Siebenbürgen*, doc. nr. 11852/5 iunie 1857.

¹⁴ Fr. Teutsch, *Geschichte der Siebenbürger Sachsen...*, p. 313.

cu atât mai pregnant în cazul maghiarilor atât din Ungaria, cât și din Transilvania. Dintre scrierile prezentate aici, unele sunt inedite, dar altele, precum imnul sașilor, au fost bine cunoscute atât în epocă, cât și astăzi. Prezentarea unor creații care ies din cadrul temporal stabilit prin titlu are astfel tocmai rolul de a rotunji oarecum prezentarea, de a furniza elemente esențiale pentru înțelegerea, prin prisma acestor creații literare, a aspectelor propuse a fi analizate. Spre deosebire de o bună parte a poemelor prezentate aici, acestea se înscriu în genul *folclorului politic*, un gen care a avut o circulație destul de intensă în epoca modernă. Deseori, diverse idei, păreri, comentarii asupra evenimentelor politice sau anumite aspecte ale acestora erau puse în versuri, unele fiind și cântate. În linii mari, majoritatea creațiilor poetice având o natură politică, exprimă nemulțumirile lumii săsești față de noul regim, față de restricțiile și frustrările pe care acesta le impunea; nu lipsesc însă și altfel de creații, care dau glas bucuriei, dar acestea apar mai ales la sfârșitul Revoluției de la 1848-49, într-o perioadă în care principala atitudine era speranța.

Desigur, între autorii unor poeme care au avut un răsunet larg în lumea săsească, au figurat și autori care nu aveau această origine, strict etnic vorbind; aici ar fi vorba în primul rând de Leopold Max von Moltke, care poate fi considerat un prieten și susținător al sașilor ardeleni pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Acesta s-a născut la Kiel, în Germania; a fost și redactor al ziarului „Kronstädter Zeitung”. În mod interesant, avea o atitudine prounionistă, militând chiar în acest sens. A fost capturat la Șiria și ținut în detenție până în anul 1852, când se va întoarce în Germania¹⁵. Într-o vreme în care în Transilvania mișcările naționale au căpătat o amploare nemaîntâlnită, ba chiar în anii „Sprachkampf”-ului, acest poet așternea pe hârtie următoarele versuri:

*Către sașii ardeleni*¹⁶

Da, sunteți și rămâneți doar sași
făcuți din sânge german,
și educați-vă ca germani,
care s-au hrănit din lapte german

Și nu lăsați să fie uitat
sunetul limbii materne,
care, odată, din depărtare
a răsunat prin munții voștri!

¹⁵ Ernst Weisenfeld, *Die Geschichte der politischen Publizistik bei den Siebenbürger Sachsen*, Frankfurt a.M., 1939, p. 45, 49.

¹⁶ Leopold von Moltke, *Schutz und Trutzlieder für die Siebenbürger Sachsen und das Deutschtum in Österreich 1842-1882*, Leipzig, 1882, p. 9-11. Poezia este datată Brașov, 18 ianuarie 1842. Neexistând traduceri ale versurilor folosite pentru cercetarea de față, toate versiunile în limba română reprezintă traduceri ale autorului studiului.

Voi v-ați dobândit ogoarele
nu prin forță și înșelăciune,
nu, voi le-ați dobândit în mod drept,
cu hârlețul, securea și plugul.

Și când îndrăzneala străinilor
v-a atins în drepturile voastre,
atunci verdele binecuvântat
l-ați udat cu sângele vostru.

Din calea fermecatelor vorbe germane,
din calea cuvântului și sunetului german
au fugit stepele și pădurile
și zimbrii și vulturii.

Țara era deșartă și părăsită,
acoperită de întuneric,
până când voi, cu cuvântul german,
ați adus-o la viață.

Și când ați smuls-o
vicisitudinilor naturii,
i-ați arătat strălucind
făclia culturii.

Patria cea nouă
vă datorează floarea și lumina;
nu uitați deci fidelitatea,
nu vă uitați patria-mamă!

În mijlocul popoarelor străine,
de pretutindeni amenințați,
păstrați obiceiurile germane,
păstrați cuvântul german!

Cu fidelitatea germană-n inimă,
cu vorba germană pe buze,
acestea străbat până departe și întăresc
faima omului din Germania.

Ce departe de patrie
v-a aruncat soarta,
păstrați legătura fidelității
stirpei care v-a purtat!

Sunteți și rămâneți sași,
 făcuți din sânge german,
 să creșteți ca germani,
 care s-au hrănit din lapte german!

Din simplitatea versurilor și a gândurilor exprimate, ne putem da seama și de modul simplu în care atât autorul, cât și sașii ardeleni percepeau germanitatea lor și misiunea lor în Transilvania. Însă Moltke are o importanță și mai mare pentru lumea spirituală a sașilor ardeleni, fiindcă a compus *Imnul săsesc*, un cântec care are până în zilele noastre o valoare identitară fundamentală pentru sașii ardeleni. Dar iată versurile:

*Imnul săsesc*¹⁷

Transilvania, țară a binecuvântării,
 țară a belșugului și a puterii!
 Încinsă cu brăul Carpaților
 în jurul hainei verzi a ogoarelor,
 țară plină de aur și vin!

Transilvania, fund de mare,
 a unui potop curs demult!
 Acum o mare de lanuri de spice,
 al cărei mal, înconjurat de păduri,
 odihnește la pieptul cerului!

Transilvania, țara îngăduinței,
 vatra sigură a fiecărei credințe!
 Să te ridici până-n zile-ndepărtate
 ca o vatră a libertății
 și ca o cetate a cuvântului liber.

Transilvania, dulce patrie,
 Patria noastră scumpă!
 Fii binecuvântată în frumusețea ta,
 și în jurul tuturor fiilor tăi
 să se încingă brăul înțelegerii!

Desigur, imnul săsesc poate fi interpretat și ca o odă închinată Transilvaniei; de fapt, această țară constituie subiectul tuturor descrierilor lirice prezente în poem.

¹⁷ Ritóók János, *Kettős tükör - a magyar-szász együttélés múltjából és a világháborúk közötti irodalmi kapcsolatok történetéből*, București, 1979, p. 30-33. Poezia aparține lui Moltke, fiind datată 1846.

Fiecare strofă abordează o altă latură a prezentării, de la înzestrările naturale și până la rolul istoric. În mod interesant, în acest text atât de important nu se face nicio referire la sașii ardeleni, nici la rolul lor istoric, nici la germanitatea lor, numai la pământul pe care-l locuiesc. În primii ani ai deceniului neoabsolutist, în diferite texte, precum articole de presă, scrieri istorice ori corespondență, s-a pus accentul, inclusiv prin citare, pe ultimele două versuri, care aduc în discuție practic împăcarea dintre națiunile transilvănene, aspectul cel mai important după furtuna din 1848-1849.

Desigur, curmarea haosului revoluționar și a războiului civil a constituit un mare prilej de bucurie pentru sașii ardeleni. A însemnat o veritabilă ușurare faptul că nu mai era război și nu mai existau amenințări, și că viața își poate relua cursul normal. În acest context, în rândurile sașilor loiali Coroanei, sosirea guvernatorului Wohlgemuth în anul 1849 însemna tocmai această revenire la normal, întoarcerea ordinii și legalității, învierea speranțelor legate de viitorul poporului săsesc. Aceste idei se regăsesc într-una dintre cele mai originale poezii, în care autorul necunoscut exprimă bucuria în momentul sosirii guvernatorului în Transilvania. Interesantă este și interpretarea semantică a numelui Wohlgemuth, care va fi parte a refrenului acestei poezii.

*Impresii cu ocazia sosirii Excelenței Sale guvernatorului militar și civil, feldmareșal-locotenent Ludwig von Wohlgemuth*¹⁸.

Îmi este atât de bine!

Niciun tricolor, nicio pălărie Kossuth
Mă fac, ca și cum aș fi pe o scenă
Un fel de arlechin comic,
Am voie să port iarăși hainele vechi
Pentru care a bătut inima strămoșilor mei.

Îmi este atât de bine!

Domnul Dobokay¹⁹ cu acoliții săi
Nu mai sperie servitoarele și ucenicii
Că m-ar duce în temnița sa;
Acum pot să spun franc și liber lumii,
Că pieptul meu a purtat chipul împăratului.

Îmi este atât de bine!

¹⁸ ANDJ Sibiu, *Colecția Brukenthal*, Inv. Nr. 111, N 1-5, Nr. 76. f. 343-344. De amintit este și faptul că, în limba germană, cuvântul Wohlgemuth poate semnifica „a se simți bine” sau „a fi bine dispus”. De aici vine acronimul alcătuit din literele de început ale versului (Mir ist so Wohlgemuth – mă simt atât de bine).

¹⁹ Dobokay József, șef al poliției în anii 1848-1849.

Că bunurile și agoniseala mea puțină
Nu mai pot fi făcute de gâtul larg al poliției
Apanajul lui Kossuth
Pentru azi și mâine nu trebuie să-mi fac griji
Fiindcă vienezii îmi vor împrumuta ceva.

Îmi este atât de bine!

Niciun judecător nu mai este însetat de sânge
și nu-l varsă, pentru petrecerea timpului, pe al fraților mei
Din nou, la Mihályfalva²⁰ și Dunnesdorf²¹,
Mulțumesc lui Dumnezeu! Nici furia curată a lui Csány²²;
[Acum] stau la judecată consilieri loiali.

Îmi este atât de bine!

Surgerea a sute de bancnote
nu mai e, și nimeni nu mai are voie să-și permită
Stoarcerea ultimului florin al cetățeanului;
Împăratul meu va bate în curând ducați
Și va pune deoparte ceva și pentru noi.

Îmi este atât de bine!

Liniștirea mea este un Wohlgemuth
Care, deja în primele ore ale sosirii sale,
A turnat balsamul dragostei peste rănilor noastre²³.
Trăiască Excelența sa! Și bucură-se
Multă vreme de fidelitatea noastră germană.

Venind mai aproape, în anii '50, întâlnim un mic poem foarte interesant, care ne dezvăluie percepția, la nivelul societății simple, a schimbărilor în sens negativ prin care a trecut pământul crăiesc, a îngustării privilegiilor și a traiului zilnic care devenea tot mai greu. Acest text este construit ca un dialog, în care un tânăr se arată îngrijorat din cauza situației existente, iar tatăl acestuia încearcă să-l dojenească, încercând să minimalizeze gravitatea situației. Este interesant dacă luăm în considerare că și tinerii își făceau în această perioadă griji legate de situația politică, acest lucru ducându-ne cu gândul la un fapt subliniat doar tangențial în textele oficiale ori presa vremii, și anume că toți locuitorii pământului crăiesc,

²⁰ astăzi Boarta, jud. Sibiu.

²¹ astăzi Daneș, jud. Mureș.

²² Csány Lajos, comisar regal în anii 1848-49.

²³ Notă în original: locuitorii din Sebeș au primit prin bunăvoința guvernatorului înlesniri semnificative. Din aceasta se poate deduce și locul unde a fost creat acest poem.

indiferent cărei categorii i-ar fi aparținut, urmăreau cu un viu interes evoluțiile politice de după anul 1849. Scurta poezie se structurează astfel ca un dialog între tată și fiu, purtând și un titlu semnificativ.

*Trecut și prezent (1850)*²⁴

De ce-ți încrunți tu, fiule, precum bătrânii
Fruntea în cute, de altfel așa de senină ?
Ce este, ce rănește sufletul tău
Și te îmbracă într-un doliu mut ?

Aceasta poți tu să întrebi, tatăl meu ?
Atunci să spună feciorul bărbatului:
Viclenia, trădarea, nevoia cumplită
care amenință biata patrie ?

Spune, din care gură păcătoasă
ai aflat mărturia înșelătoare ?
Cine, pe la spate, ți-a mințit inima
și ți-a înșelat pacea!

Nu oameni au fost - ascultă și judecă:
Era istoria propriului popor,
Pe care plângând am întrebat-o
Și care mi-a răspuns cu cuvânt tunător!

A fost doar o greșeală,
Nu ai citit ce e drept! -
Din contră, tatăl meu! Ascultă-mă!
Am citit-o întreagă și am cumpănit!

Poezia următoare ar putea părea surprinzătoare datorită anului apariției sale - toamna lui 1850. Dar iată că într-un an în care cenzura era vigilentă, se putea strecura în suplimentul cultural „Transilvania” al ziarului „Siebenbürger Bote” una dintre cele mai interesante creații poetice cu referiri politice din acești ani. Aici se deplânge situația politică creată prin slăbirea legăturilor între părțile componente ale Sachsenlandului, ceea ce lăsa să se înțeleagă dizolvarea unității teritoriale a acestuia; această decepție este subliniată prin metafore mitologice, în ultimele strofe tonul devenind pur și simplu implorator la adresa „artiștilor de state” cărora li se cere să păstreze țara sașilor. Extrem de interesant este modul aproape deschis în care acești „artiști” sunt acuzați de fratricid la adresa sașilor, pe care ei, ca germani, ar trebui să-i protejeze. Dar mai întâi textul:

²⁴ *Politische Lieder aus vergangenen Tagen. Für die Gegenwart zusammengestellt*, edit. G. A. Seraphin, Sibiu, Viena și Leipzig (aprox. 1900), p. 26-30.

*Heracles și Anteus. O parabolă pentru măcelarii sau sfârtecătorii
Sachsenlandului²⁵*

Priviți cum în țara miturilor, în lumea străveche a timpurilor cenușii,
Cu curaj de leu se ceartă doi giganți pentru premiul învingătorului!

Ha! Cum în toiul luptei, Alcide²⁶ răsună întunecat,
Și libianul Anteus își rotește mândru privirea de flacăără!

Priviți numai cum forțele de uriaș cu nervii brațelor
În vâlmășeala fierbinte a luptei se cuprind tare și tot mai tare!
Așa încinge Vulcan pământul, când acesta se cutremură
Și pe coloane roșii de lavă, bubuind se înalță spre nori!

Mereu mai sus și mai sus vezi urcând jarul luptei
Însă laurii învingătorului nu vor încă să se apropie de vreunul!
Așa vruiește marea, de furtună împinsă către pereții stâncoși
Și cu gătlejul plin de spumă împinsă iară înapoi!

Așa cuprinde Heracles brațele uriașe ale lui Anteus
Și răstoarnă în cădere grea gigantul către pământ!
Dar, atingând cu forță în cădere pământul,
Un curent de putere întinerită îi curge în vene!

Ah! Pământul a fost mama care l-a născut cu dragoste!
De aceea, brațul mamei nu a lăsat să-i piară fiul!
Și cât timp acesta va sta îndrăzneț și loial pe acest pământ,
Nu va fi forță pe lume, care să-l biruie pe uriaș!

Dar atunci îl apucă Heracles, plin de furie, cu gheare de tigru
Și nu-l mai lasă pe inamicul rămas orfan să mai atingă pământul!
Și plutind în aerul deșert al mării, departe, ah! departe de casa maternă,
Își varsă uriașul sugrumat, murind, sufletul afară!

Veniți aici, voi, artiști ai statelor! Care acum pe pământul săsesc
Vă ascuțiți cuțitele și le încercați după metode nenorocite -
Veniți aici și luați înțelesul fără seamăn de frumos al mitului
Pentru totdeauna ca învățătură și avertisment serios!

Priviți pe Anteus libianul - care forțele puhoaielor iuți
Le-a turnat prin vinele corpului ca jar de neînvinc!

²⁵ „Transilvania“, nr. 1 din 1 septembrie 1850, autor: Johann Friedrich Geltsch (1815-1851); a studiat la Universitatea din Berlin, a fost rector al gimnaziului din Sighișoara, apoi din 1848 preot la Romos.

²⁶ Unul dintre numele lui Heracles, fiul lui Zeus.

O! Ce frumos și mare și minunat se arăta privirii,
Când piciorul lui se sprijinea încă pe pământ, pe pământul matern!

Sărmanul uriaș! Cât de repede l-au părăsit curajul și puterea,
Când pumnii lui Heracles l-au smuls din temelia pământului!
Din pământ izvora viața sa, din pământ puterea sa!
Ah! Și când le-a pierdut, a fost smuls de moarte!

Veniți deci aici, voi, artiști ai statelor! care acum pe pământul săsesc
Vă ascuțiți cuțitele și le încercați după metode nenorocite -
Veniți deci aici și luați înțelesul neegalabil de frumos al mitului
Pentru totdeauna ca învățătură și ca avertisment serios!

Nu ne smulgeți pământul în apus, nu ni-l smulgeți de sub picioarele noastre!
Cu moartea germanității ar trebui să îndurăm păcatul!
Vă conjurăm, O! nu ne smulgeți, nu ne smulgeți pământul!
Astfel vă pătați mâinile cu sânge de fratricid, de fratricid german!

Și fratele, care a învins atât de curajos pe inamicul limbii,
Care a mănuit focos lancea totdeauna pentru germanitate și dreptul german
Acest adevărat frate german, ah! nu merită, nu merită
Să i se smulgă crengile vieții din stejarul german!

Dar voi le rupeți, le rupeți, când ne răpiți pământul!
Când ne înșurubați sălbatic și necumpătat în pământ străin!
Fiindcă pământul săsesc este pentru fiecare sas un magnet,
Care îl electrizează și-l face mai puternic, ca să stea tare și sigur!

De aceea, nu smulgeți la apus pământul, nu îl smulgeți de sub picioarele noastre!
Cu moartea germanității ar trebui să îndurăm păcatul!
Vă conjurăm, oh! Nu ne smulgeți pământul!
Fiindcă altfel vă pătați mâinile cu sânge, de fratricid, de fratricid german!

Și un secol îi va spune celuilalt plin de groază:
Acolo, în apusul Transilvaniei, au fost răpuși germanii!
Nu de un inamic furios, că așa a cerut-o războiul:
Nu! o nu! i-au lovit mortal germanii, frații lor germani!

Avem aici de-a face cu una dintre cele mai complexe creații poetice ale sașilor ardeleni care implică și aspecte politice; o încărcătură simbolică și mitologică de asemenea anvergură rar putem întâlni. Din punct de vedere mitologic, referința cea mai evidentă este la lupta dintre Heracles și Anteus; conform mitologiei, Heracles, în timpul încercărilor sale, a avut a-l înfrunța pe Anteus, fiul Pământului (Gaia) și al lui Poseidon, un uriaș invincibil, care avea pretenția de a se lupta cu fiecare inamic care-i

călca fruntariile (Libia). Uriașul își trăgea energia din pământ, iar Heracles l-a învins destul de ușor, ridicându-l de la pământ spre cer, astfel că legătura uriașului cu sursa vieții a fost întreruptă. Evocarea acestui mit în istoriografia romantică nu este o raritate, el reprezentând și un leitmotiv al istorismului acestei epoci. În cazul nostru, mitul vrea să evoce moartea iminentă a germanității transilvănene în cazul depărtării acesteia de pământul matern, adică în cazul destrămării legăturilor teritoriale ale vechiului pământ săsesc. Această depărtare este simbolizată în paralel și prin depărtarea de stejarul german (robur germanicus), un simbol uzitat în acea perioadă pentru reprezentarea întregii germanități europene. În cele din urmă, conjurarea, prin rugăminți vecine cu implorarea, a „artiștilor statelor” de a păstra vechiul pământ al sașilor este corelată cu acuzarea acestora de fratricid, mai ales de un „fratricid german”, ei putând fi învinuiți, în secolele viitoare, de uciderea elementului german din Transilvania. Lesne se poate deduce că prin sintagma „artiști ai statelor” sunt înțeleși guvernânții Austriei absolutiste, înfierați în mod evident prin imaginile de mai sus. Folosirea comparațiilor și a elementelor mitologice se încadrează în specificul epocii; în mediile săsești au mai fost scrise texte cu astfel de referiri, însă acesta excelează prin adresa lui directă, dată fiind mai ales publicarea sa într-un organ de presă central.

Un poem, de data aceasta cu o valoare identitară, va fi reprodus mai departe. Este vorba de o creație mai puțin cunoscută, care din acest punct de vedere nu se poate compara cu *Imnul* lui Moltke. Aici însă avem de-a face cu un text amplu care face referiri exacte la rolul istoric al sașilor ardeleni, la originea lor germană, la chemarea lor în Transilvania. Ne întâlnim de asemenea cu binecunoscuta punere în lumină a germanității și rolului istoric al sașilor ardeleni, în ultimele strofe fiind folosite pentru sublinierea acestora comparații mitologice, de altfel destul de uzitate în creația poetică a perioadei. Interesantă este și apariția a două figuri mitologice germanice, Hermann și Teuts. Primul, numit și Arminius (Hermann sau Arminius der Cheruske), este o legendară căpetenie militară a germanilor, iar al doilea este un părinte mitologic al germanilor, aceștia fiind numiți în multe texte „fiii lui Teuts”. De la numele acestui personaj se trage și numele Germaniei, Deutschland - Teuts Land, adică Țara lui Teuts. Dat fiind că poezia este scrisă tot de un sas ardelean, ne aflăm în fața unei definiții poetice a identității etnice, și parcă am citi suma elementelor caracteristice prezente în multe scrieri politice săsești, de data asta puse în versuri...

*Cântecul sașilor*²⁷

Trăiască! Sașii ardeleni,
Care, de pe malurile Rinului german,
Unde cresc stejari germani, zămislind lauri germani,

²⁷ *Ibidem*, p. 28-30. Autor e Andreas Gräser (n. 1814, care a studiat la Mediaș și Berlin și după întoarcere a fost profesor și rector al gimnaziului din Mediaș, din anul 1855 preot la Wurmloch/Valea Viilor.)

Au venit în țara Carpaților!
Tânjind spre libertate, pentru onoare și faimă,
Au protejat drepturile și Principatul.

Un cuvânt regal a răsunat de pe tronul Ungariei:
„Voi, bărbați treji de sânge german!
Pentru apărarea țării, precum și pentru apărarea tronului,
Am nevoie de forța și de curajul german;
Sărbătorește vă oferă un rege de pe tron
Libertate și țări ca răsplată!”

Pentru „apărarea coroanei” a fost fluturat steagul,
A fost ridicat oțelul învingător al lui Hermann,
Și, dobândită, sub protecția înaltă a lui Teuts,
O coroană²⁸, înflorită în lumina victoriei;
Pavăză puternică împotriva puterii vrăjmașe
A fost adusă tronului prin sași.

La fel cum prin puterile miraculoase ale luptătorului
Crescute din sânul pământului,
Pentru împodobirea țării și pentru apărarea drepturilor
Au crescut cetăți, orașe, mari și frumoase;
Întrebați pe urmași, acestea cine le-a ridicat ?
Statornicia germană, puterea germană.

Unde odată era sălbăticie, în lanuri aurii
Acum e Sachsenland-ul frumos îmbrăcat!
O grădină au făcut din ea plugul și hârlețul german,
Mâna pricepută în artă a germanilor:
Sămânța lui Celeus²⁹, în arta zeilor,
nu creează ceva mai frumos decât arta germană!

Din izvorul de spirit neînfrânt al Germaniei,
Din care izvorăște balsamul vieții,
S-a revărsat în patul german valul proaspăt,
Și a creat un câmp de lumină nouă.
Lumină spirituală, ca odată fiul lui Japet³⁰,
Au adus sașii de pe tronul lui Tuiskon.

²⁸ Aici este vorba de coroană de flori, „Kranz”, spre deosebire de „Krone” care este coroana regală.

²⁹ Celeus sau Keleos, figură mitologică, regele Eleusiei și prim preot.

³⁰ Referire la Japet sau Iapet (Japetos), unul dintre titanii mitologiei grecești; între copiii acestuia se numărau Atlas și Prometeu, apoi Menoitios, Epimeteu, Inachos și Hesperos care aparțineau seminției titanilor. În urma unor lupte cu zeii Olimpului, Iapet și fratele acestuia, Kronos, au fost aruncați în Tartaros.

În zbor sigur, pe aripile iuți ale spiritului,
 Conduși de artă și faimă nobilă,
 Au reușit să pătrundă prin secole
 Sașii ardeleni;
 Înverzind, și încă năzuind spre ceruri
 Frunzele puternice ale stejarului săsesc!

O legătură să încingă pe toți fiii sași,
 Și să-i reunească la fapte mari!
 Să lucre totdeauna pentru dreptate și ce e frumos,
 Pentru libertate, dreptate, pentru tron și stat!
 O legătură să încingă pe toți fiii sași,
 Biserica și Școală și dreptul săsesc
 Să formeze și să apere totdeauna stirpea lor!

De aceea ați ajuns în această oră gravă,
 Unde ne străluminează spiritul străbunilor noștri,
 Drepturile, fraților! spre uniunea săsească,
 Și jurați lui Dumnezeu, care vede totul:
 Trăind și murind, când vă cheamă germanitatea,
 Suntem pregătiți de cea mai sfântă luptă!

Un moment de cotitură în publicistica săsească a fost apariția, odată cu căderea regimului neoabsolutist, a revistei „Siebenbürger Quartalschrift”, redactată de Heinrich Schmidt, revistă care a prezentat din abundență diferite materiale, opinii, comentarii, dar și poeme și pamflete scrise în deceniul care tocmai trecuse. Odată slăbită strânsoarea cenzurii, a fost posibil să vadă lumina tiparului texte mai vechi, care nu putuseră fi publicate înainte. Dacă parcurgem primele numere ale revistei, avem impresia că scopul acesteia este de a ironiza oarecum regimul care tocmai se sfârșise, o ironie destul de fină, specifică de altfel penei lui Schmidt, și care pătrunde în toate compartimentele modului de viață, pentru mulți doar de supraviețuire care trecuse, desigur într-o atmosferă în care, date fiind schimbările de la nivel politic, speranțele sașilor s-au redeșteptat din nou. În cele ce urmează întâlnim un poem simplu și scurt, care exprimă dorința de schimbare a autorului, dar și durerea lui surdă legată de situația prezentă, situație în care orice ajutor ar putea părea de prisos. Poezia face parte dintr-un ciclu mai mare, publicat în coloanele revistei amintite, scris de către „un rătăcit în timpul stării de asediu”, care se numea Franz Obert. Acesta a fost unul dintre cei mai importanți creatori de literatură cu conotații politice din anii 1849-1860. S-a născut în anul 1828 ca fiu al unui preot în comitatul Târnavei, a fost profesor la Mediaș, din mai 1860 preot la Schaal (azi Șoala, jud. Sibiu) și din 1869 preot la Wurmloch (azi Valea Viilor, jud. Sibiu)³¹. În perioada

³¹ Fr. Teutsch, *Geschichte...*, p. 339.

activității sale ca profesor la Mediaș, a scris și prima carte de lectură săsească (heimisches Lesebuch)³². Friedrich Teutsch îl caracteriza pe carismaticul Franz Obert ca având „un spirit mobil și plin de interese diverse, având la inimă înainte de toate școala elementară”³³. Este adevărat că Obert a scris în anii '50, într-o „perioadă a acumulării”, numeroase versuri care nu erau pe placul regimului, punându-i-se ulterior piedici accesului la publicare; se pare că acesta a fost motivul pentru care el s-a considerat un „rătăcit” sau chiar un „exilat” de pe scena vieții publice, încercând să-și publice numeroasele creații în mod anonim, nerecunoscându-și paternitatea asupra acestora nici în cercurile apropiate³⁴.

*Dorința mea*³⁵

O, aș putea cânta un cântec
Care să pătrundă în inimă,
Care în fiecare suflet omenesc
Ar stârni o veritabilă tulburare.

Aș cânta tare în țară
Cu sunet plin și clar.
Crezul să fie descătușat
De toate constrângerile umane.

Aș merge cu plăcere din casă în casă
Prin toată patria
Și aș prinde toată ura
Și i-aș frânge legătura.

M-aș duce dinaintea tronului împăratului
îngenunchind,
răsplata înaltei faime a împăratului
arătându-i-o în cântec liber:

Dacă el, din propria-i hotărâre,
În ciuda invidiei și urii și luptei,
Spre neplăcerea celor întunecați,
ar elibera scrierea și cuvântul!

Următoarea poezie, publicată tot aici, prezintă, folosind din abundență metaforele, situația poporului săsesc în perioada neoabsolutistă, mai precis sub

³² Vezi Fr. Teutsch, *G. D. Teutsch...*, p. 106.

³³ Fr. Teutsch, *Geschichte der Evangelischen Kirche...*, p. 371.

³⁴ *Die Literatur der Siebenbürger Sachsen 1849-1918*, p. 11.

³⁵ „Siebenbürger Quartalschrift”, 3. Heft, 1860. Aus Gedichte eines Verschollenen während des Belagerungszustandes. Autor este Franz Obert.

stare de asediu, când i s-au răpit toate libertățile; este lansat și îndemnul ca, în ciuda tuturor greutăților, neamul săsesc să poarte în continuare cu demnitate „capul german”. La sfârșit este subliniat caracterul vremelnic al regimului existent și exprimată speranța că acesta va cădea prin „venirea primăverii”.

I. *Poporului săsesc*³⁶

Spulberate sunt porțile cetăților tale,
Zdrobită e puterea drepturilor tale,
Libertatea ta este dusă în robie,
Tricolorul tău este în colb.
Dar, chiar dacă timpurile te-au jefuit,
O, poartă cu mândrie capul german!

Că zeii se înclină în fața ta,
Pentru care ar trebui să fii sacrificat,
Că, dacă pătura de ceață se rupe,
Tu te poți arăta fără pată,
De aceea, chiar dacă te-au jefuit timpurile,
O, ține sus cu mândrie capul german!

Nu te îndoii în tristețea ta
De tine și de viitorul tău,
Dreaptă este judecata lumii lui Dumnezeu,
Către El să-ți îndrepti privirile îndoliate
Și chiar dacă timpurile te-au jefuit,
O, ține sus cu mândrie capul german!

Odată vine și primăvara,
Gheața se rupe, strânsoarea slăbește,
Când aceasta îți aduce o viață nouă,
Speranța încă nu a murit.
De aceea, chiar dacă timpurile te-au jefuit
O, ține sus cu mândrie capul german!

Urmează acum o rescriere a „îmnului săsesc”, dar într-o formă adaptată realităților stării de asediu. Primele versuri sunt foarte asemănătoare cu primele versuri din fiecare strofă a „îmnului”, însă versurile care urmează în cadrul fiecărei strofe descriu deja realitatea existentă, care nu concordă în niciun fel cu atmosfera senină a „îmnului”. Astfel, în „țara veselă”, un tutore acționează după bunul plac,

³⁶ *Ibidem*, 4. Heft, S. 119; Fr. Teutsch, *Geschichte...*, p. 340.

„țara bogată” este sărăcită de război, fiind asemenea unui han unde toți au mâncat, dar nu au plătit, „țara liberă” seamănă mai mult cu o închisoare, în care toți tac și se supun, iar în ultima strofă autorul își exprimă îndurerarea față de toate acestea și dorința de a reda țării libertatea și onoarea. Aici avem iarăși de-a face cu o creație aparținând „rătăcitului”, cu un stil specific „folclorului politic” atât de drag revistei „Quartalschrift”. Citind-o ne dăm seama de impactul situației politice, dar și materiale, asupra mentalităților și trebuie să ne imaginăm că aproximativ în acest fel suna „imnul săsesc” recitat în deceniul neoabsolutist.

II. Patriei

Transilvanie, țară veselă,
Îmi pari atât de îngrijorată,
Aproape ca o casă de orfan,
Unde mâna dură a tutorelui
Face și decide după bunul plac
Chiar dacă îl tulbură pe orfan.

Transilvanie, țară bogată,
Îmi pari atât de sărăcăcioasă.
Îmi amintești de un han,
Afară, în război, unde ceea ce a găsit,
Fiecare a luat și a mâncat repede,
Și nu s-a mai întors să plătească.

Transilvanie, țară liberă,
Îmi pari atât de încătușată,
Îmi amintești de o închisoare,
Unde cuvântul liber este exilat,
Unde convingerea tace,
Unde toți se înclină cu supunere.

Transilvanie, țară scumpă,
O, cum mă doare soarta ta!
Ți-aș da cu plăcere înapoi
Ceea ce tu numești relicva ta:
Libertatea ta, onoarea ta,
puternica apărare a dreptului tău!

Starea de asediu este fundalul pe care a fost scrisă și următoarea scurtă poezie, care reprezintă practic un îndemn, izvorât din istorie, de a sta și lupta pentru drepturile sașilor. Este o creație interesantă, în care apare din nou evocarea frumuseților pământului crăiesc, dar și apelul la istorie:

*În timpul stării de asediu*³⁷

Tu, șir al sașilor, cu coroana cetăților tale,
 Cu satele tale împodobite, cu strălucirea orașelor tale,
 Tu ești vizat, și avertizat prin noapte,
 Ascultați, răsună vocea lui Honterus: O, nu dormiți, pregătiți-vă, rugați-vă, vegheați!

Talentul poetic al lui G. D. Teutsch este însă indubitabil dovedit prin următoarele versuri, scrise ca dedicație unui prieten pe un volum din *Istoria Sașilor*, în care transpare atitudinea față de vicisitudinile prezentului, dar și speranța în viitor:

De jur-împrejur dușmanii spun:
 Copacul german este mort acum,
 Strivit ca trunchi și crengi
 La marginea Carpaților.

Noi însă știm că trăiește
 În rădăcină vechea lui forță,
 Încă adesea, dacă vrea Dumnezeu,
 Se va mai ridica coroana înflorită.

Noi însă, trăim ori murim,
 Așa cum va vrea viitorul:
 „Chiar dacă toți devin infideli
 Noi rămânem loiali.”³⁸

Relevante sunt însă faimoasele versuri despre consiliul orașului Sibiu, compuse în perioada în care începuse amestecul autorităților în funcționarea adunărilor locale:

*Fără titlu*³⁹

Cunoști pe consilierul care nu are niciun sfat de dat,
 Care face datorii mari și nu are nimic de plătit ?

³⁷ Fr. Teutsch, *Geschichte der Siebenbürger Sachsen...*, p. 313; reiese din text că autorul poeziei este G. D. Teutsch, fiind amintit în același context și Friedrich Müller; în G.D. Teutsch, *Geschichte seines Lebens*, Sibiu, 1909, același Fr. Teutsch amintește iarăși că tatăl său ar fi fost autorul poeziei, recitate într-un cenaclu (p. 97). Friedrich Müller s-a născut în anul 1828 la Sighișoara, a studiat la universitățile din Leipzig și Berlin, după întoarcere a lucrat ca profesor la Sighișoara, iar din 1869 s-a dedicat carierei preoțești.

³⁸ Fr. Teutsch, *Geschichte der Siebenbürger Sachsen...*, p. 356.

³⁹ Carl Göllner, *Die Siebenbürger Sachsen in den Jahren 1848-1918*, Köln-Wien, 1988, p. 110. Poezia apare și la R. Biebrecher, *Unter dem Absolutismus*, în *Hundert Jahre sächsischer Kämpfe*, Sibiu, 1896, p. 219.

Căruia i se dictează hotărârea definitivă,
 Și aceasta se publică încă înaintea ședinței,
 Iar consilierul consternat
 Citește în ziar cu uimire ce a decis ?
 Îl cunoști ? Este domnul consilier orășenesc
 Al capitalei țării, Sibiu.

Nu numai descumpănirea, deprimarea și pierderea speranțelor sunt exprimate în versurile sașilor ardeleni. Schimbările din conducerea politică, în care toți întrevedeau o schimbare apropiată a regimului politic, au provocat o vie agitație făcând să renască speranțele legate de viitorul pământului regesc. Desigur, această atmosferă de bucurie nu a putut scăpa penei poezilor; iată un astfel de exemplu:

Cântec de primăvară

Moto: „Schimbări conforme timpurilor în legislație și administrație”.
 Manifestul din 15 iulie 1859⁴⁰.

Rugăciuni urcă azi în sus,
 Măinile sunt împreunate;
 Vestea merge de la ureche la ureche:
 „Necazurile s-au sfârșit!”

Azi bat mii de inimi mai tare
 Cu mulțumire și dragoste.
 O, dacă ar rămâne căldura cea scumpă
 în inimi pe veci!

Acum Imperiul stă temelie tare,
 Lupta poate deci începe,
 Libertatea sfințește legătura noastră,
 Deci trebuie să învingem.

De acum, dorim tare și cu fidelitate
 Să ne folosim noua libertate,
 Și să ne apărăm cu curaj
 Contra tiraniei de orice fel.

Descumpănirea specifică perioadei, efect al fenomenelor mai ales politice bine cunoscute, este evocată scurt, pe un ton ceva mai elegiac, tot de către Obert, în *Poeziile unui rătăcit*⁴¹ în care amintește de faptul că „în învolburarea

⁴⁰ Poezia aparține tot lui Obert, vezi Fr. Teutsch, *Geschichte der Siebenbürger Sachsen...*, p. 340.

⁴¹ Fr. Teutsch, *Geschichte der Siebenbürger Sachsen...*, p. 313. Se menționează ca autorul ar fi Franz Obert.

lumii/Niciodată victime ale scopurilor străine [nu am devenit]...Mie mi-a pierit dragostea de viață/Fiindcă mi-am pierdut patria”.

În contextul creațiilor literare cu conotații politice din mediile săsești, trebuie amintit neapărat Viktor Kästner, născut în anul 1826 ca fiu al unui preot, și care, în creațiile sale poetice înfățișa reușit atmosfera lumii săsești, mai ales la confluența culturalului și politicului, din în anii în care cele două sfere interferau strâns, dat fiind că acțiunile ori ideile politice erau discutate cu precădere în mediile și reuniunile culturale sau chiar ecleziastice, singurele adunări care mai erau statutare pe pământul crăiesc conform legilor perioadei. Înainte de toate, Kästner a fost un cântăreț al pământului săsesc – Sachsenland –, dar și al „limbii săsești”, cărora le-a dedicat mai multe dintre creațiile sale. Îmbinarea dintre limba specifică și caracterul aparte al pământului locuit de sași este subliniată și prin faptul că poeziile erau scrise în dialectul săsesc, ceea ce asigura cu atât mai mult o apropiere de cititori⁴².

Privitor la sursele de inspirație folosite de către autorii amintiți mai sus, trebuie făcută referire înainte de toate la rolul elementelor mitologice, germane sau grecești, folosite în poezia vremii, mai ales în cea germană, care a servit ca model pentru aceste creații. Dacă istorismul și mitologismul erau specifice epocii romantice, acestea au fost preluate în diferite forme și în creațiile de inspirație Biedermeier. Însă, în cazul sașilor ardeleni - ca și în cazul întregii Austrii - aerul mai mult romantic al poemelor citate pledează în favoarea existenței unui defazaj față de „modelele” existente la acea vreme în lumea germană. Însă nu numai romantismul persistă; se pot recunoaște semne clare ale realismului politic, curent literar care debutează după revoluția de la 1848 - 49. Franz Grillparzer, un poet „fundamental” pentru epoca sa, a tradus în limba germană numeroase texte mitologice grecești, care i-au servit și ca sursă de inspirație. Privitor la unele leitmotive prezente și în creațiile săsești, ar trebui amintit și Friedrich Hebbel - unul dintre poeții „oficiali” sau „de curte” ai Imperiului austriac -, care le folosește din abundență în poeziile sale. Astfel, într-o poezie scrisă după atentatul contra împăratului din anul 1853, apar atât „uriașul german”, cât și „legătura sfântă” care se încinge în jurul popoarelor Monarhiei.

Trecând de la stilul poetic la cel pamfletar, cea mai elocventă creație care s-a păstrat a apărut în coloanele revistei „Siebenbürger Quartalschrift”; aici este vorba de un text mai lung, publicat pe parcursul mai multor numere, și care propune, ca o alternativă la cumpăna gravă a situației sașilor ardeleni, atât de specifică anilor '50, o abordare înfinit mai veselă, desigur bazată pe noul climat al anului 1860 și pe

⁴² Despre personalitatea și opera lui Kästner, vezi Fr. Teutsch, *Geschichte...*, p. 337. Viktor Kästner s-a născut ca fiu al unui preot și a studiat la Facultatea Juridică din Sibiu. A lucrat din anul 1851 la direcția financiară, avansând ulterior pe postul de secretar financiar. A murit la 31 de ani, în anul 1857, ca urmare a unei boli infecțioase. A scris mai multe poezii și a cules folclor săsesc. Vezi și Joseph Trausch, *Schriftsteller-Lexikon oder biographisch-literarische Blätter der Siebenbürger Deutschen*, vol. II, Brașov, 1870, p. 243.

slăbirea cenzurii. Este vorba de *Litterae obscurorum virorum*, scrisă într-o latină stricată de către Friedrich Fronius, învățător gimnazial la Sighișoara⁴³; textul reprezintă o corespondență imaginară între Michael Saxo din districtul Sibiului și Bela Hungaro din districtul Clujului. Primul povestește prin numeroase anecdote, foarte dibaci reprezentate, celui de-al doilea evenimentele prin care a trecut în ultimii zece ani și cere sfaturi. De exemplu, este evocat faptul că în deceniul neoabsolutist, pentru a putea petrece și dansa în propria casă, trebuia obținută o autorizație, chiar dacă acest lucru era liber încă de pe vremea regelui Andrei. Apoi, este povestită o nuntă, la care năvălesc diferite animale sălbatice, însă sasu nu are armă să le împuște, iar mirele la un moment dat lovește un iepure care cade jos; este arestat, iar mireasa, reușind să aducă iepurele la viață, îl scapă pe viitorul ei soț de acuzația de braconaj. Tot la această nuntă mai apar și jandarmi care caută tutun cultivat ilegal. Astfel, mai sunt prezentate numeroase anecdote din viața cotidiană complexă a deceniului care tocmai trecuse. Publicarea acestor scrieri a contribuit indubitabil la „îmblânzirea” amintirii anilor duși, dar a determinat și schimbări mai concrete: după apariția acestora, la un moment dat a fost desființată taxa pentru petrecere, chestiune mărunță, dar care arată cel puțin că aceste scrieri erau receptate la modul serios de către autorități⁴⁴.

Analiza acestor creații ne deschide perspectivele asupra unor aspecte inedite ale lumii săsești din deceniul neoabsolutist, pe care le surprinde în numeroase aspecte și compartimente. Putem lesne deduce că era o lume culturală vie, în care exista un interes larg pentru evenimentele politicului - având o miză atât de mare în acei ani - și care reacționa și la nivele sensibile față de aceste evenimente și fenomene. Astfel, cunoașterea laturii spirituale ale acestei mici lumi completează imaginea istorică asupra sa, oferind posibilitatea unei analize inedite.

⁴³ Franz Friedrich Fronius, născut în anul 1829, a studiat la Sighișoara, apoi la Leipzig. A fost învățător la gimnaziul din Sighișoara între 1850 și 1859, dedicându-se ulterior preoției; în anul 1868 era preot la Agnita. A scris despre viața tradițională a sașilor, despre flora Transilvaniei, dar a compus și numeroase schițe comice. Vezi Joseph Trausch, *op. cit.*, vol. I, p. 348.

⁴⁴ Despre aceste scrieri, vezi Fr. Teutsch, *Geschichte der Siebenbürger Sachsen...*, p. 333-336.